

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สังคมไทยมีรากฐานจากการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยหนึ่งในสาขาเกษตรกรรม คือ การประกอบอาชีพทำการประมง ซึ่งมักจะเกิดตามพื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำ ลำคลอง และทะเลเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสมุทรสาครจัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีการประกอบอาชีพทำการประมงกันมาก ทั้งประมงน้ำเค็ม ประมงน้ำกร่อยและประมงน้ำจืด เนื่องจากมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีที่ตั้งติดชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมือง ผลผลิตส่วนใหญ่ได้รับมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติและบางส่วนมาจากการเพาะเลี้ยง ในอดีตการทำประมงเป็นไปเพื่อการยังชีพ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นการประมงแบบธุรกิจมากขึ้น โดยมีสะพานปลาเป็นแหล่งรวมผลผลิตจากการประมงที่จะนำไปจำหน่ายสู่ผู้บริโภคต่อไป และนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง สะพานปลาจึงเป็นศูนย์กลางในการขนถ่ายสินค้าและจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำ ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพการประมง โดยรัฐบาลของประเทศต่างๆจัดเป็นบริการสาธารณะแก่ชาวประมงพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน เช่น เครื่องชั่ง เครื่องมือขนถ่ายสัตว์น้ำ ภาชนะบรรจุก่อนการขนส่ง นอกจากนี้ยังมีบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม การผลิตและจำหน่ายน้ำแข็ง เพื่อสร้างระบบตลาดและให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าสัตว์น้ำจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค โดยจะมีรถบรรทุกและเรือประมงจากทั่วประเทศมาจอดเทียบท่า เพื่อขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำและจะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อสินค้าสัตว์น้ำส่งออกสู่ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรมต่อไป

การที่สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสาครมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพประมงและมีสะพานปลาเป็นตลาดกลางสินค้าสัตว์น้ำ ทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมห้องเย็น อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมผลิตอาหารทะเลแช่แข็ง อุตสาหกรรมแปรรูป ฯลฯ โดยที่โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมือง จึงส่งผลให้ชุมชนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการจ้างงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประชากรที่อพยพมาจากต่างถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและคนต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมประมง สะพานปลาจึงถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงให้

อุตสาหกรรมและเมืองมีการขยายตัว อย่างไรก็ตามก็ดีสะพานปลาได้สร้างปัญหาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนเช่นกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาบทบาทและความเชื่อมโยงของสะพานปลากับกิจกรรมโดยรอบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสะพานปลาให้เหมาะสมกับพื้นที่เมืองสมุทรสาคร

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและสะพานปลาในจังหวัดสมุทรสาคร
- 2) ศึกษาบทบาท ความสำคัญของสะพานปลาและความเชื่อมโยงกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 3) วิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อจำกัด และแนวโน้มการขยายตัวของเมืองและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสะพานปลา
- 4) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสะพานปลาเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาคือ อำเภอเมืองสมุทรสาครและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาวิวัฒนาการของเมืองสมุทรสาคร ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนโดยรอบ รวมถึงบทบาทของสะพานปลา ขอบเขตการให้บริการ ความสัมพันธ์ระหว่างสะพานปลาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยรอบชุมชน สภาพปัญหาต่างๆจากสะพานปลาที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน นโยบายต่างๆทั้งในระดับประเทศ ระดับภาคและระดับจังหวัด และแนวโน้มการขยายตัวของเมืองและสะพานปลาในอนาคต

1.4 วิธีการเก็บข้อมูล

ในการศึกษานี้ใช้ข้อมูล 2 ส่วนคือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ข้อมูลด้านประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่ง

สามารถค้นคว้าได้จาก เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆของหน่วยงานราชการ นอกจากนี้ยังอาศัยข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการวิเคราะห์จากแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารมาประกอบการศึกษา

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์ ซึ่งจำแนกผู้ให้สัมภาษณ์เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ประกอบการประมง โดยเป็นการสัมภาษณ์ในเรื่องทัศนคติและความต้องการของผู้ประกอบการที่มีต่อสะพานปลา และกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นในเรื่องปัญหาต่างๆที่เกิดจากการพัฒนาเมืองสมุทรสาคร เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวในอนาคตและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

1) ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

- สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร
- สำนักงานเทศบาลเมืองสมุทรสาคร
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
- กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- องค์การสะพานปลา
- ห้องสมุดคณะประมง หอกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจพื้นที่ จากการสอบถามและสัมภาษณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบวิวัฒนาการของเมืองสมุทรสาคร สภาพทั่วไปด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมจังหวัดสมุทรสาคร บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างสะพานปลากับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทราบถึงศักยภาพ และแนวโน้มในการพัฒนาเมืองสมุทรสาครและสะพานปลา รวมถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเมืองสมุทรสาครและสะพานปลา เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไข และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสะพานปลาให้เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษา ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงอื่นๆต่อไป

1.7 ข้อจำกัดของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดต่อการศึกษาวิจัยอยู่หลายประการ ซึ่งส่งผลให้การศึกษาังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ โดยข้อจำกัดของการศึกษามีดังนี้

1) ข้อมูลจากสถิติ เอกสาร ที่ได้จากหน่วยงานบางหน่วยงานเป็นข้อมูลที่เก่า ยังไม่ได้ทำการปรับปรุงให้ทันสมัย นอกจากนี้ข้อมูลบางเรื่องก็มิได้มีการเก็บรวบรวมไว้ บ้างก็ไม่สามารถเปิดเผยได้ และข้อมูลในเรื่องเดียวกันแต่มาจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันมักจะไม่ตรงกัน เช่น ข้อมูลสถิติที่มาจากกรมประมงมักจะไม่ตรงกับข้อมูลสถิติขององค์การสะพานปลา ทำให้ผู้ศึกษาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลโดยยึดเอาเฉพาะหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งอาจเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ได้

2) การสำรวจภาคสนาม โดยการสอบถาม ผู้ถูกสอบถามยังให้ความร่วมมือน้อย ฉะนั้นข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด เนื่องจากผู้ถูกสอบถามบางรายไม่ต้องการเปิดเผย อาจทำให้ผลที่ได้ไม่สมบูรณ์ และการเข้าถึงพื้นที่บางแห่งมีข้อจำกัดในการสำรวจพื้นที่ ทำให้ผลของการสำรวจข้อมูลภาคสนามอาจครอบคลุมพื้นที่ได้ไม่ครบถ้วน

1.8 นิยามศัพท์

อุตสาหกรรมประมง หมายถึง การประกอบกิจการหรือธุรกิจด้านการจับสัตว์น้ำจากทะเล ด้วยเครื่องมือทำการประมง

อุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง หมายถึง กิจการหรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประมง ด้วยเป็นการทำสิ่งของ อุปกรณ์เครื่องมือประมง หรือการแปรรูปสินค้า เพื่อให้ผลออกมามีมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐกิจ

สะพานปลา หมายถึง สะพานที่สร้างทอดยาวออกไปในน้ำ ใช้เป็นท่าเทียบเรือประมงเพื่อขนปลาเป็นต้นขึ้นจากเรือ แต่สะพานปลาในงานวิจัยนั้นนอกจากความหมายข้างต้น ยังหมายรวมถึงกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากการขนถ่ายและการประมูลซื้อขายสัตว์น้ำ